

Liberté, égalité et fraternité

Franse idealen als richtsnoer voor een sociaal-liberaal cultuurbeleid

Jet de Ranitz

Vrijheid is een belangrijke waarde voor zowel liberalen (VVD) als socialisten (PvdA). Het recht om in vrijheid te leven staat bij beide bovenaan in het beginselprogramma. In een vrij land wordt kunst gestimuleerd. Kunstenaars zijn de criticasters, de eigenwijzen die buiten de lijntjes kleuren, de motoren van innovatie. In een democratie is hier ruimte voor. Als vrijheid wordt ingeperkt, treft het vaak als eerste de kunstenaars.

De liberaal wil de kunst niet dienstig maken aan economie, rekenvaardigheden of wijkverbetering. Dat leidt af van de intrinsieke waarde ervan. Ook de socialist vindt dit. De waarde 'staat los van [zijn] economische betekenis. Daarom is de bescherming van onafhankelijkheid en pluriformiteit van kunst en cultureel erfgoed [...] cruciaal' (Bos et al. 2005, 9). Aan de intrinsieke waarde zal een socialist echter iets anders willen toevoegen. Immers, kunst en erfgoed zijn krachtige wapens voor stadsontwikkeling, onderwijs en economie. Het is én/én.

Het huidige kabinet draagt de waarde van kunst en cultuur uit. Nederland heeft veel excellente kunstenaars en hoogstaand erfgoed. Dat is een bron van trots en herkenning, al hebben de kunsten bij de bezuinigingsronde van 2011 klappen gehad en worden noodzakelijke voorzieningen voor talentontwikkeling en educatie niet gerepareerd. Minister Bussemaker heeft wel de juiste toon gezet. Met de intrinsieke waarde van kunst, cultuur en erfgoed zit het wel goed.

Gelijkheid en broederschap

Om waardering voor kunst te stimuleren wil de liberaal investeren in cultuureducatie: 'Het proces van zelfbewustwording vereist de confrontatie met hetgeen "anders" is. [...] en leerlingen vertrouwd maakt met relevante kunstvormen en cultureel erfgoed' (Hilvoorde et al. 2012, 97). Een socialist spreekt dit niet tegen, maar heeft ook andere motieven vanuit het verheffingsideaal, zoals het via muziekonderwijs stimuleren van andere intellectuele vaardigheden of armoedebestrijding.

Het was een socialist, Rick van der Ploeg, die kunstinstellingen dwong actiever te worden op het vlak van culturele diversiteit en ondernemerschap, om meer publiek te bereiken. De normen die de socialistische minister Ronald Plasterk instelde voor private inkomsten,¹ bleken onder de liberale staatssecretaris Halbe Zijlstra goed haalbaar. Ondernemerschap blijft een thema voor zowel socialisten als liberalen. Het is de kunst dit nu aan de inhoud te verbinden: aan innovatie, publieksontwikkeling, repertoireontwikkeling, et cetera. Ook in diversiteit liggen kansen, als we deze verbinden met de culturele smeltkroes die onze steden zijn. Innovatie ontstaat immers waar culturen elkaar ontmoeten.

Terwijl kunst lang een elitaire bezigheid was en door velen nog zo gezien wordt, is het goed te beargumenteren dat juist in kunst de

Jet de Ranitz

is voorzitter van Kunsten'92 en van het College van Bestuur van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

democratisering volledig is geslaagd: iedereen mixt alles door elkaar, de grenzen zijn op zijn minst ver opgerekt. Facebook toont dat mensen uiting geven aan hun eigen identiteit met behulp van muziek, film, fotografie, et cetera. Daar zit ook topkunst tussen. Enorm veel mensen zijn actief als amateur. In de popmuziek wordt het onderscheid amateur of professional niet eens meer gemaakt als het om talentontwikkeling gaat (Zoutman et al. 2013). Het zou interessant zijn als een sociaal-liberaal beleid deze nieuwe 'gelijkheid' omarmt. Dan ligt de weg open naar een toekomst waarin nieuwe grenzen worden geslecht en verbinding wordt gemaakt met de grote aantallen liefhebbers die via de digitale media zichtbaar zijn.

In de praktijk

Nu de bezuinigingen hun beslag krijgen, sluiten veel instellingen hun deuren. Intrinsieke waarde mag hoog in het vaandel staan, nieuwe generaties krijgen het zwaar en onze internationale positie als vrijplaats wankelt. De positieve berichten over succesvolle fondsenwerving, spannende partnerships en optredens op ongebruikelijke plaatsen worden toegeschreven aan het beleid van Zijlstra, naar mijn mening ten onrechte: voor veel huidige successen zijn de zaadjes al jaren geleden geplant. Natuurlijk schudt een dreigende sluiting het publiek wel wakker: zo kan Toneelgroep De Appel een doorstart maken dankzij haar trouwe fans.

De waardering die minister Bussemaker voor de culturele sector uitspreekt, helpt voor het herstel van het imago. Zij pleit er bovendien voor kunst en cultuur in onze vorming te verankeren (via CKV of anderszins), mede om 'Nederland kennisland' te ondersteunen. De creatieve industrie is een van de weinige sectoren die groeit en wordt als Topsector ondersteund. Voor zover ik weet, heeft de minister nog geen perspectief geboden aan jonge makers. Zij tonen groot maatschappelijk engagement. Duurzaamheid, gemeenschapszin en de interactie tussen kunst, publiek en samenleving zijn belangrijke bouwstenen voor een nieuwe moraal. Ook het publiek heeft lak aan oude kaders. Voor een toekomst-

bestendig cultuurbeleid is het van belang niet alleen kunst en erfgoed anders te bezien, maar ook onze samenleving. Dit vraagt om een nieuwe visie.

Kunsten'92 heeft met de Agenda2020 de handschoen al opgepakt.² Nu de politiek nog!

Literatuur

- Hilvoorde, I. van (et al.) (2012) *Manifestaties van de vrijheid des geestes: een liberale kijk op cultuur en sport*. Den Haag: Teldersstichting.
- Bos, W. (et al.) (2005) *Beginselmanifest*. Amsterdam: Partij van de Arbeid.
- Zoutman, R. en M. de Groot (2013) *De waarde van pop: de maatschappelijke betekenis van popmuziek*. Amsterdam: POPnI/Vereniging Nederlandse Poppodia en -Festivals.

Noten

- 1 Ronald Plasterk vervolgde daarmee het beleid van Hedy d'Ancona, die al in 1992 normen instelde voor de podiumkunsten, ooit de aanleiding om Kunsten'92 op te richten.
- 2 Online beschikbaar via <http://www.kunsten92.nl/wp-content/uploads/2012/06/Agenda-2020-2.pdf>